

Guía Docente

Guía Docente				
Datos Identificativos				2018/19
Asignatura (*)	Institucións e axentes na comunidade: acción socioeducativa na sociedade rede		Código	652512206
Titulación	Mestrado Universitario en Dirección, Xestión e Innovación de Institucións Escolares e Socioeducativa			
Descriptor				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Mestrado Oficial	1º cuatrimestre	Primeiro	Obrigatoria	4.5
Idioma	CastelánGalego			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Pedagogía e Didáctica			
Coordinación	Pose Porto, Hector Manuel	Correo electrónico	hector.pose@udc.es	
Profesorado	Pose Porto, Hector Manuel	Correo electrónico	hector.pose@udc.es	
Web				
Descrición xeral	A Administración Local, dado o seu carácter subsidiario diante da cidadanía, está chamada a significarse como unha axencia educativa máis. Atender aos desafíos que as novas sociedades teñen formulados xera novos retos e capacidades tanto individuais como comunitarias e, nestes, a educación e a cultura deben ter un rol preponderante. Xa que logo, a educación ao longo da vida tradúcese en servizos, programas e actividades interxeracionais que os municipios e os seus recursos deberán atender cada vez máis.			

Competencias do título

Código	Competencias do título
A1	Ser capaz de identificar os diferentes fundamentos teóricos e metodolóxicos dun proxecto de educación democrática e crítica, facendo especial énfase nos dereitos humanos e a igualdade de xénero, desenvolvendo culturas da mediación e da paz.
A2	Utilizar modelos colaborativos de acción socioeducativa que promovan verdadeiras comunidades de aprendizaxe, favorecendo o traballo en contornos multiprofesionais
A6	Desenvolver proxectos educativos de centro e/ou propostas pedagóxicas innovadoras baseadas na xustiza, a democracia e a diversidade.
A9	Capacidade para desenvolver procedementos e metodoloxías que potencien a interdependencia e unha comunicación fluída entre diferentes axentes educativos e culturais tanto a nivel interno como co social máis amplo.
A10	Ser capaz de impulsar e desenvolver estratexias que impulsen a cultura de traballo en rede.
A13	Ser capaz de detectar axentes locais e as súas políticas culturais e educativas activas así como as súas prácticas máis innovadoras.
B1	Capacidade de análise e síntese
B3	Habilidades para localizar e analizar información de fontes diversas
B4	Aprender a aprender
B8	Traballo colaborativo
B12	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, a miúdo nun contexto de investigación.
B13	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.
B14	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e enfrontarse á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.
B15	Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan a públicos especializados e non especializados dun modo claro e sen ambigüidades.
B16	Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun modo que haberá de ser en gran medida autodirixido ou autónomo.
B17	Comunicar as conclusións -e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan- a públicos especializados e non especializados dun modo claro e sen ambigüidades

B18	Aplicar os coñecementos adquiridos e a capacidade de resolución de problemas en contornos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo
B19	Capacidade de integrar coñecementos e enfrontarse á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos, valorando criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que debe enfrontarse.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe		Competencias do título	
Coñecer as principais teorías pedagóxicas relativas á pedagogía urbana		AP1 AP2 AP6	BM1 BM12 BM15 BM16 BM18
Coordinar recursos humanos e materiais no deseño, implementación e avaliación de proxectos educativos locais		AP9	BM3 BM4 BM8
Manexar conceptos e estratexias na acción educativa e cultural local		AP9 AP10	BM3 BM4 BM13 BM14 BM17
Acadar habilidades cognitivas e comunicacionais nestes ámbitos		AP13	BM19 CM4

Contidos	
Temas	Subtemas
1. A pedagogía urbana: concepto e trazos definitorios.	3.1 Ámbitos
2. O movemento das Cidades Educadoras: boas prácticas	3.2 Tipoloxía de programas
3. Políticas educativas e culturais de proximidade: ámbitos, programas e iniciativas.	3.3 Análise de iniciativas
4. Os axentes educativo-culturais de comunidade: identificación	
5. A Axenda 21 da Cultura. Por outra acción cultural local.	

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Análise de fontes documentais	B1 B3 B4	5	15	20
Presentación oral	B19 B17	5	15	20
Sesión maxistral	A10 B4	9.5	10	19.5
Traballos tutelados	A1 A2 A6 B1 B8 B12 B15 B16 B18	5	13	18
Discusión dirixida	B14 C4	4	12	16
Estudo de casos	A9 A13 B13	3	15	18
Atención personalizada		1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Análise de fontes documentais	Técnica metodolóxica que supón a utilización de documentos audiovisuais e/ou bibliográficos (fragmentos de reportaxes documentais ou películas, noticias de actualidade, paneis gráficos, fotografías, biografías, artigos, textos lexislativos, etc.) relevantes para a temática da materia con actividades especificamente deseñadas para a análise dos mesmos. Pódese empregar como introdución xeral a un tema, como instrumento de aplicación do estudo de casos, para a explicación de procesos que non se poden observar directamente, para a presentación de situacións complexas ou como síntese de contidos de carácter teórico ou práctico.
Presentación oral	Intervención inherente aos procesos de ensino-aprendizaxe baseada na exposición verbal a través da que o alumnado e profesorado interactúan dun modo ordenado, propoñendo cuestións, facendo aclaracións e expoñendo temas, traballos, conceptos, feitos ou principios de forma dinámica.
Sesión maxistral	Exposición oral complementada co uso de medios audiovisuais e a introdución de algunhas preguntas dirixidas aos estudantes, coa finalidade de transmitir coñecementos e facilitar a aprendizaxe. A clase maxistral é tamén coñecida como ?conferencia?, ?método expositivo? ou ?lección maxistral?. Esta última modalidade sóese reservar a un tipo especial de lección impartida por un profesor en ocasións especiais, cun contido que supón unha elaboración orixinal e baseada no uso case exclusivo da palabra como vía de transmisión da información á audiencia.
Traballos tutelados	Metodoloxía deseñada para promover a aprendizaxe autónoma dos estudantes, baixo a tutela do profesor e en escenarios variados (académicos e profesionais). Está referida prioritariamente ao aprendizaxe do ?cómo facer as cousas?. Constitúe unha opción baseada na asunción polos estudantes da responsabilidade pola súa propia aprendizaxe. Este sistema de ensino baséase en dous elementos básicos: a aprendizaxe independente dos estudantes e o seguimento desa aprendizaxe polo profesor-tutor.
Discusión dirixida	Técnica de dinámica de grupos na que os membros dun grupo discuten de forma libre, informal e espontánea sobre un tema, aínda que poden estar coordinados por un moderador.
Estudo de casos	Metodoloxía onde o suxeito se enfronta ante a descrición dunha situación específica que suscita un problema que ten que ser comprendido, valorado e resolto por un grupo de persoas, a través dun proceso de discusión. O alumno sitúase ante un problema concreto (caso), que lle describe unha situación real da vida profesional, e debe ser capaz de analizar unha serie de feitos, referentes a un campo particular do coñecemento ou da acción, para chegar a unha decisión razoada a través dun proceso de discusión en pequenos grupos de traballo.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Metodoloxía deseñada para promover a aprendizaxe autónoma dos estudantes, baixo a tutela do profesor e en escenarios variados (académicos e profesionais). Está referida prioritariamente ao aprendizaxe do ?cómo facer as cousas?. Constitúe unha opción baseada na asunción polos estudantes da responsabilidade pola súa propia aprendizaxe. Este sistema de ensino baséase en dous elementos básicos: a aprendizaxe independente dos estudantes e o seguimento desa aprendizaxe polo profesor-tutor.

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	A1 A2 A6 B1 B8 B12 B15 B16 B18	Metodoloxía deseñada para promover a aprendizaxe autónoma dos estudantes, baixo a tutela do profesor e en escenarios variados (académicos e profesionais). Está referida prioritariamente ao aprendizaxe do ?cómo facer as cousas?. Constitúe unha opción baseada na asunción polos estudantes da responsabilidade pola súa propia aprendizaxe. Este sistema de ensino baséase en dous elementos básicos: a aprendizaxe independente dos estudantes e o seguimento desa aprendizaxe polo profesor-tutor.	75

Discusión dirixida	B14 C4	Técnica de dinámica de grupos na que os membros dun grupo discuten de forma libre, informal e espontánea sobre un tema, aínda que poden estar coordinados por un moderador.	25

Observacións avaliación

Metodoloxía deseñada para promover a aprendizaxe autónoma dos estudantes, baixo a tutela do profesor e en escenarios variados (académicos e profesionais). Está referida prioritariamente ao aprendizaxe do ?cómo facer as cousas?. Constitúe unha opción baseada na asunción polos estudantes da responsabilidade pola súa propia aprendizaxe.

Este sistema de ensino baséase en dous elementos básicos: a aprendizaxe independente dos estudantes e o seguimento desa aprendizaxe polo profesor-titor.

Fontes de información

Bibliografía básica	- Pose, H. (2006). La cultura en las ciudades. Un quehacer cívico-social. Barcelona. Graó - López de Aguilera, I. (2000). Cultura y ciudad. Manual de política cultural municipal. Gijón. Trea - Pascual, J. e Dragojevic, S. (2007). Guía para la participación ciudadana en el desarrollo de políticas culturales locales.. Barcelona. Interarts - Rausell, P. (dir.) (2007). Cultura. Estrategia para el desarrollo local. Madrid. AECI - Trilla, J. (coord.) (1997). La Animación Sociocultural. Teorías, programas y ámbitos. Barcelona. Ariel - Colombo, A. e Roselló, D. (edits.) (2008). Gestión cultural. Estudios de casos. Barcelona. Ariel - Comellas, J. (2009). Familia y escuela: compartir la educación. Barcelona. Graó - Aldanondo, P. e Escudero, J. (2002). La política cultural en el municipio. Madrid. Autor - As. I. Cidades Educadoras (Edit.) (2008). Educación y vida urbana: 20 años de ciudades educadoras. Madrid. Santillana - Asensio, M. e Pol, E. (2002). Nuevos escenarios en educación: aprendizaje informal, museos y la ciudad. Buenos Aires. Aique - Ayuntamiento de Barcelona (edit.) (1990). La ciudad educadora. Barcelona. Ayto. Barcelona - Bonet, L. e outros (2000). Gestión de proyectos culturales. Barcelona. Ariel - Bouzada, X. (coord.) (2000). Cultura e Concellos: as estratexias da promoción cultural no ámbito local. Santiago. Consello da Cultura Galega - Manito, F. (coord.) (2008). La planificación estratégica en cultura en España. Madrid. Fundación Autor - Rodríguez, J. (2008). La participación como un acto educador y constructor de la ciudad educadora. UAM. Colombia - Úcar, X. e Llena, A. (2006). Miradas y diálogos en torno a la acción comunitaria. Barcelona. Graó - Subirats, J. (coord.) (2002). Gobierno Local y Educación. Barcelona. Ariel - Gómez-Granell, C. e Vila, I. (coords.) (2001). La ciudad como proyecto educativo. Barcelona. Octaedro - Castro, M^a e outros (2007). La escuela en la comunidad. La comunidad en la escuela. Barcelona. Graó - www.agenda21culture.net (). . - www.dicoruna.es/cultura/interea (). . - Grial, núm. 177 (2008). . - Participación educativa (2007). núm. 6. - Caride, J. A. & Pose, H. (2013). &quot;Los museos como pedagogía social o la necesidad de cambiar la mirada cívica y cultural&quot;. En Revista Cuestiones Pedagógicas, núm. 22, Universidad de Sevilla. Sevilla, pp. 141-160. - Fraguera, R.; Pose, H. & Varela, L. (2011). ¿Nuevos tiempos para la acción socioeducativa municipal: deporte, educación y cultura?. . Educación Social, revista de intervención socioeducativa, vol. 47, Fundación Pere Tarrés: Barcelona, - Pose, H. (2010). &quot;Animación Sociocultural&quot; e &quot;Democracia cultural&quot;. CARIDE, J. A. E TRILLO, F. (Dtors): Diccionario galego de Pedagogía. Galaxia: Vigo. Pps. 39 e 163. - Pose, H. (2009). ¿La pequeña librería como espacio profesional del educador/a social: una práctica?. . YUBERO, S.; CARIDE, J. A. e LARRAÑAGA, E. (Coords.): Sociedad educadora, sociedad lectora. Ediciones - Zolberg, V. (2007). &quot;Los retos actuales de la política cultural: una nueva idea de comunidad&quot;. Rodríguez Morató, A. (ed.). La sociedad de la cultura. Barcelona: Ariel, 89-105 - Rius-Ulledemolins, J e outros (2016). Treinta años de políticas culturales en España. PUV: Universitat de Valencia
Bibliografía complementaria	

Recomendaciones

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Materias que se recomienda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario
Observacións
Atender e consensuar co profesor aos aspectos de soporte e presentación dos traballos cara unha acultura da sostenibilidade

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente de acordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías